

2. pro tohoto jakož i pro vyzvaného, když se sice k souboji dostavili, avšak před počítím jeho od souboje dobrovolně ustoupili;

3. pro všechny ostatní spoluvinníky, když se opravdově vynasnažili, aby soupeři od souboje dobrovolně ustoupili a se souboje skutečně sešlo.

V. Souboj dle trestního zákona vojenského (§§ 437 až 444).

1. Souboj jako zločin: Vojenský tr. zák. obsahuje v podstatě tatáž trestní ustanovení o souboji jako civilní tr. zák., stanoví však, což souvisí s povahou tohoto zákona, též na souboj přísnější tresty, než civilní tr. zák., vyjímajíc § 440, dle něhož odchylkou od § 161 civ. tr. z. pro případ, že ze souboje vzešla smrt některého odpůrce, pachatel podléhá trestu žaláře od 5 až do 10 let, tudíž trestu mírnějšímu než dle § 161 civ. zák. tr.; směřovala-li však již původně úmluva na usmrcení některého z odpůrců, těžký žalář od 10 do 20 let. Trestu podléhá dále samostatný velitel, jenž zvědév o chystaném souboji, opominul jemu zabrániti, ačkoli tak mohl učiniti; rovněž i soudce vojenský, který nezavede s osobou jeho pravomoci podrobenou trestní řízení, ačkoli o tom nabyt vědomosti, že se trestného skutku v tomto směru dopustila (§ 447).

2. Jako přečin se trestá souboj, jestliže důstojník někoho na souboj vyzval, aniž by však k souboji skutečně došlo; tento přečin se trestá vězením od 1 do 3 měsíců. Dopustil-li se však první urážky, budiž, lze-li mu přičítati zločin utržení na cti nebo urážku na cti, potrestán dle §§ 97 a 98 a kromě toho odsouzen do tuhého vězení na dobu tří až šesti měsíců; dle důležitosti okolností může býti uznáno též na propuštění ze služby (§ 602). (Viz čl. Obrana cti vojenské, Rada důstojnická čestná, Rencontre.)

Soudci.

I. Pojem a druhy soudců.

Soudci nazýváme osoby od státní moci k tomu ustanovené, aby právomoc státu příslušející jménem státu vykonávaly. Podle obsahu své moci a velikosti svého oprávnění dělí se osoby tyto:

1. na soudce samostatné a

2. soudce pomocné čili soudcovské úředníky pomocné (§§ 1—3 z. o s. org.).

K soudcům samostatným počítati jest všechny úředníky soudcovské, již povolání jsou vykonávati samostatně všechny funkce, jež úřad soudcovský jim svěřený s sebou přináší, zejména předsebráti všechny úkony právomoci sporné i nesporné, civilní i trestní a všechny záležitosti právní rozhodovati (§ 3 posl. odst. z. o s. org. a contr.).

Soudcovští úředníci pomocní jsou oni, kterým sice všechny úkony právomoci civilní i trestní svěřeny býti mohou, kteří však jsou vyloučení ze soudcovského rozhodování té které záležitosti (§ 3 odst. 2 z. o s. org.). Tak zejména mohou soudcovští úředníci pomocní přípravná vyřízení pro soudce samostatné vypracovati (§ 196 odst. 1 j. ř.), trestní vyšetřování vésti (§ 3 odst. 2 z. o s. org.) (auskultanti však vyšetřujícími soudci býti nesmí) a úkony soudců dožádaných a zmocněných prováděti (§ 3 cit.).

Přihlíží-li se k jednotlivým kategoriím hierarchie úřednické, patří vřdycky k soudcům samostatným:

1. presidenti a vicepresidenti všech soudů sborových,

2. radové všech soudů sborových (radové dvorní, radové vrchního zemského soudu, zemského soudu) i radové zemského soudu jako přednostové soudů okresních,

3. okresní soudci (§§ 1 a 2 z. o s. org. a § 5 j. n.).

K těmto řadí se i odborní soudcové laici. (Srvn. čl. Soudci odborní laici.)

Osoby soudcovské v přípravné službě stojící (auskultanti) jsou vždycky jen soudci pomocnými, třeba se i mohli praktickou zkouškou soudcovskou (advokátní) vykázati (§ 3 z. o s. org.).

Adjunkti a tajemníci soudní stávají se soudci samostatnými jen tenkrát, když buď ustanoveni byli ministrem práv samosoudci pro určitý soud okresní nebo obdrželi od ministra pro některý soud sborový právo hlasovací ať pro obor soudnictví civilního nebo trestního. Dokud se tak nestalo, mohou zaměstnání býti jen jako soudcové pomocní (§§ 2, 21 odst. 2, 25, 30 z. o s. org. a §§ 5 a 6 j. n.).

Právo hlasovací pro obor soudnictví civilního může býti propůjčeno jen soudním tajemníkům, votum trestní mohou obdržeti i soudní adjunkti (§ 30 odst. 3 z. o s. org.).

Propůjčení vota děje se ministrem k návrhu dotčeného sborového soudu po slyšení presidenta vrchního soudu zemského (§ 30 odst. 3 z. o s. org.).

II. Přijetí do státní služby soudcovské.

1. Podmínky přijetí.

Osoby domáhající se přijetí do soudcovské služby státní musejí se vykázati jednak:

a) všeobecnými náležitostmi pro všechny obory státní služby žádanými, jednak

b) náležitostmi zvláštními.

Ad a) K všeobecným požadavkům náleží státní občanství, politická a mravní zachovalost, tělesná spůsobilost, určité stáří (18—40 roků) a potřebná znalost jazyková.

Osoby odsouzené pro nějaký delikt v § 3 s. instr. z r. 1853 uvedený a osoby prohlášené za marnotratníky, jakož i konkursanti nemohou býti do státní služby přijati (§§ 1—5 s. instr. z r. 1853, § 19 z. o s. org., § 17 min. n. ze dne 24. února 1898 č. 16 z. z.).

Ad b) K zvláštním náležitostem patří:

a) odbytí studií právnických a státovědeckých na některé zdejší universitě;

β) složení tří státních zkoušek theoretických, nebo doktorát před 1. říjnem 1894 získaný. (Doktorát později zjednaný státní zkoušky nenahrazuje, §§ 6 a 8 zák. ze dne 20. dubna 1893 č. 68 ř. z.). Dle min. nař. ze dne 21. května 1898 č. 11.996 (věstn. m. spr. č. 15) mohou býti do přípravné služby soudcovské přijati a auskultanti jmenováni prozatím i ti, kdož odbyli pouze historickou a judičiální zkoušku státní. Ovšem děje se přijetí jich pod podmínkou, že do 6 měsíců odbudou zkoušku státovědeckou, ježto by jinak, když by složení zkoušky této bez důvodu odkládali, zase byli propuštěni.

γ) Auskultanty mohou býti jmenováni jen ti, kdo odbyli 6nedělní službu přípravnou (§ 4 z. o s. org. a cís. nař. ze dne 10. října 1854 č. 262 ř. z.). K vyšším místům soudcovským žádá se praktická zkouška

soudcovská, již musí předcházeti příslušná služba přípravná. (Srvn. »Služba přípravná soudcovská«.) Zkoušku soudcovskou nahrazuje zkouška advokátní (§ 4 z. o s. org.). Zkouška notářská zkoušku soudcovskou vůbec nahraditi nemůže. Osoby však, které notářskou zkoušku s dobrým prospěchem odbyly, mohou do 5. prosince 1899 býti jmenováni soudci, podrobí-li se zkoušce dodatné, o které byly vydány zvláštní předpisy min. nařízením ze dne 5. prosince 1896 č. 24.491 (věstn. min. spr. z r. 1896 č. 41). (Srvn. § 93 z. o s. org.)

Řádní veřejní učitelé na právnických a státovědeckých fakultách zdejších universit jsou i bez zkoušky soudcovské a bez přípravné praxe pro úřad soudcovský způsobilí (§ 4 odst. 2 c. ř. s.).

δ) K samostatnému úřadu soudcovskému třeba svéprávnosti, t. j. 24. roku (§ 5 odst. 2 staré s. instr. z r. 1853 a § 19 z. o s. org.).

2. Jmenování soudcovských úředníků.

Auskultanty jmenuje vrchní zemský soud, soudní adjunkty, soudní tajemníky a rady zemského soudu ministr spravedlnosti. Jmenování všech vyšších úředníků soudcovských (radů vrchního zemského soudu, dvorních radů a všech presidentů i vicepresidentů) vyhrazeno jest císaři (§ 18 z. o s. org., § 7 instr. z r. 1853, zák. ze dne 11. června 1868 č. 59 ř. z., § 5 min. nař. ze dne 11. dubna 1856 č. 7498 a 7. července 1866 č. 6261 lit. a).

Jmenování dvorních tajemníků a adjunktů radních tajemníků při nejvyšším soudě přísluší prvnímu presidentu nejvyššího soudu (§ 18 z. o s. org., cís. nař. z 5. května 1854, nota min. sprav. ze dne 8. května 1854 č. 8069). Srvn. Kaserer Justizverwaltung I, str. 134 a násl. 321.

Co do způsobu obsazování uprázdněných míst, zejména co do vypsání konkursu, podávání návrhů, nastoupení jmenovaného, změny a ukončení služebního poměru úředníků soudcovských, platí předpisy §§ 13 a násl., 31, 38—43 s. instr. z r. 1853. Srvn. § 19 z. o s. org.

IV. Postavení soudcovských úředníků.

1. Jmenovaný soudcovský úředník skládá do rukou svého bezprostředního představeného přísahu pro ten který úřad předepsanou (§§ 32 a 33 s. instr. z r. 1853 a §§ 19 a 51 z. o s. org.). O přísěžních formulích srvn. Kaserer I. str. 327 a násl.

2. Jmenováním nabývá úředník všech práv a výhod dle zvláštních předpisů zákonných zřízencům státním vůbec propůjčených, zejména práva na určitý plat a pokud splní i ostatní podmínky pensijních předpisů, i nárok na pensii pro sebe a svoji rodinu (zák. ze dne 19. září 1898 č. 172 ř. z. a zák. ze dne 14. května 1896 č. 74 ř. z.).

3. Samostatní úředníci soudcovští jsou soudci ve smyslu státního zákona o moci soudcovské ze dne 21. prosince 1867 č. 144 ř. z. a tudíž úplně nezávislí a samostatní.

Nezávislost tato přichází k platnosti:

a) v nezávislosti při rozhodování právních záležitostí jeví se v tom, že soudce v mezích platných zákonů svá rozhodnutí vydává úplně samostatně dle svého přesvědčení a svědomí, nejso vázán nižádným rozkazem svých představených nebo ohledem na vyšší instance.

Soudcovská jeho moc poskytuje mu právo zkoumati platnost nařízení ministerských a uvažovati, přišly-li zákony cestou ústavní k životu a byly-li náležitě vyhlášeny (§ 7 cit. zák.).

b) Se samostatností mínění souvisí i nezávislost úředního postavení soudcům § 6 zákl. zák. st. zaručená, záležející v tom, že případy soudní organizace vyjímajíc, mohou soudci jen v případech zákonem stanovených a jen výrokem disciplinárního soudu po provedeném řízení disciplinárním proti své vůli býti na jiné místo přeloženi, úřadu svého zbaveni nebo do výslužby dáni (§§ 47 a 91 z. o s. org. a §§ 46 odst. 2 a 3 a 49 odst. 2 zák. ze dne 21. května 1868 č. 46 ř. z.). S předpisem tím souvisí i ustanovení, že samostatných úředníků soudcovských lze k substituci a k výpomoci při jiných soudech jen v obvodu toho kterého vrchního zemského soudu, nejdéle na dobu 6 měsíců, za náhradu, a pouze tenkráté použiti, když jiným způsobem odpomoci zjednáno býti nemůže.

4. Vyjímaje auskultanty a určitou část (nejvýše jednu šestinu) soudních adjunktů, kteří jmenováni jsou pro celý obvod vrchního soudu zemského a přidělováni dle potřeby presidentem vrchního zemského soudu na čas nebo na dobu neurčitou jednotlivým soudům (§§ 3 odst. 1, 44 z. o s. org.), jsou všichni ostatní soudcovští úředníci jmenováni pro určitý soud (§ 3 z. o s. org.).

Místo, pro které jest úředník jmenován, nebo kam jest k službě přidělen, tvoří jeho zákonné bydliště a zakládá domovskou příslušnost (§ 10 zák. ze dne 5. prosince 1896 č. 222 ř. z.).

5. Pomocní úředníci soudcovští nejsou soudci ve smyslu základního zákona státního o moci soudcovské. Mohou tudíž, třeba i byli jmenováni pro určitý soud (soudní adjunkti a tajemníci bez vota), býti i proti vůli své a mimo případy soudní organizace z důvodů služebních na jiné místo přeloženi a po případě i do výslužby dáni (§ 2 z. o s. org. a § 6 zákl. z. st. č. 144 ř. z. a contr.).

V. Řízení disciplinární proti soudcovským úředníkům. Viz příslušný článek.

Soudci odborní laici.

I. Pojem.

K rozhodování sporů sborovým soudům přikázaných, které vyhledává zvláštní znalosti odborné, přivolávání jsou tak jako v státech jiných i v Rakousku do senátu vedle soudců právníků jako soudci osoby, jež nejsou sice učenými právníky, však vykázati se mohou odbornými znalostmi, jichž v tom kterém případě jest třeba.

Soudci tito, nazvaní odborní soudci laici mají dle práva rakouského působiti v senátech sborových soudů I. instance, jimž svěřen jest výkon soudnictví kausálního, t. j. obchodního (námořského) a horního.

Rozhoduje-li senát tento jako soud stolice první či jako soud odvolací, jest lhostejno. Vždycky však jest účastenství odborných soudců laiků omezeno na případy soudnictví sporného, vyloučeno jsouc, jde-li o záležitosti nesporné nebo exekuční (§ 7 odst. 2 j. n. a § 50 ex. ř.).

U vrchních soudů zemských odborní soudci laici účast nikdy na rozhodování nemají.

II. Rozdělení odborných soudců laiků.

Dle toho, jsou-li odborní soudci laici povoláni spolupůsobiti v senátech horních či obchodních (námořských), rozeznávají se soudcové odborní:

1. ze znalců hornických a
2. z obchodníků a ze znalců plavebních.